

KU NOWOCZESNEJ I JEDNOLITEJ EUROPEJSKIEJ WSPÓLNOCIE WYWIADOWCZEJ

Ostatnia dekada przyniosła radykalne zmiany w sytuacji bezpieczeństwa UE, zarówno wewnętrznego, jak również międzynarodowego, w szczególności w najbliższym jej sąsiedztwie. Dynamika tych zmian w ostatnim czasie każe oczekiwać, iż będą one przybierały na sile, stanowiąc jedno z głównym wyzwań jakim UE będzie zmuszona stawić czoła.

Znalezienie skutecznego sposobu odpowiedzi na te wyzwania może się okazać warunkiem nie tylko utrzymania poziomu dobrobytu i tempa rozwoju Wspólnoty, ale wręcz jej przetrwania jako projektu politycznego. Zagrożenia z jakim mierzy się dzisiaj Europa mają bardzo złożoną naturę i źródła, przybierając zupełnie często nowe, nieznane dotychczas formy. Niektóre wcześniejsze nabierają na znaczeniu oraz zyskują nową dynamikę i skalę. Co szczególnie istotne w tym kontekście różne negatywne zjawiska są ze sobą wzajemnie powiązane w sposób, który sprawia, że zagrożenia wewnętrzne stymulowane są czynnikami zewnętrznymi o na odwrót.

Czytaj też: [Wzrasta aktywność rosyjskiego wywiadu w stolicach UE](#)

Prowadzi to do wniosku, że zmieniające się bardzo dynamicznie uwarunkowania bezpieczeństwa UE wymuszają przededefiniowanie architektury instytucjonalnej, metod, form i instrumentów stosowanych dotychczas w celu zapobiegania i neutralizacji istotnych wyzwań i zagrożeń dla Wspólnoty. Bardzo istotnym czynnikiem determinującym gruntowną zmianę reguł gry i wymuszającym niezwłoczną przebudowę mechanizmów obrony Unii jest gwałtowna i niepoohamowana technologiczna rewolucja cyfrowa i swoista inwazja cyberprzestrzeni na tradycyjne obszary funkcjonowania państw i społeczeństw europejskich. Brak niezwłocznych zmian na różnych poziomach istnienia i działania UE w krótkim czasie może zaowocować utratą jej podmiotowości i skutecznego reagowania na zagrożenia i kryzysy w jej najbliższym otoczenia, a nawet wręcz jej istnieniu jako całości.

Istniejące obecnie rozwiązania instytucjonalne i funkcjonalne, zaprojektowane niemal dwie dekady temu (w ramach polityki bezpieczeństwa i obrony oraz polityki bezpieczeństwa wewnętrznego), w zupełnie innych warunkach geopolitycznych, nie są w stanie stanowić skutecznego narzędzia rozwiązywania kryzysów i neutralizacji egzystencjalnych zagrożeń.

Czytaj też: [Czy powstanie europejskie CIA?](#)

Jednym z obszarów, który wymaga niezwłocznej przebudowy jest system wywiadowczy i bezpieczeństwa UE. W grudniu tego roku minie 20 lat od szczytu Rady Europejskiej w Helsinkach, na której zbudowano jego fundamenty. Od tamtego czasu minęła cała epoka. Przyjęte wówczas założenia

straciły w dużym stopniu na aktualności. UE stoi dzisiaj przed zagrożeniami o jakich wówczas nikt nie myślał. Stawienie im czoła wymaga nowej architektury instytucjonalnej i funkcjonalnej - budowy nowoczesnej, spójnej i jednolitej wspólnoty wywiadowczej, wykorzystującej maksymalnie potencjał istniejących instytucji i agencji EU oraz Państw Członkowskich. Obecny model, ufundowany niemal 20 lat temu (jakkolwiek wprowadzono w między czasie kilka zmian to pozostaje w założeniach niezmienny), pomimo znaczących postępów w dziedzinie współpracy między państwami członkowskimi, pozostaje dysfunkcyjny i w bardzo niewielkim stanowi narzędzie wspomagania zarządzaniem bezpieczeństwem Unii. Podejmowane w minionych latach próby jego przebudowy i zwiększenia udziału w procesach decyzyjnych Wspólnoty zakończyły się fiaskiem, pomimo narastania wyzwań, zwiększających świadomość konieczności pogłębionych reform w tej dziedzinie. Jego rozproszona natura i niepełna, jakby niedokończona, architektura instytucjonalna czyni zeń narzędzie o ograniczonej przydatności, nieadekwatne do wyzwań współczesności¹.

Czytaj też: [Paryskie spotkanie szpiegów](#)

Przyspieszona ewolucja zagrożeń w ostatnich latach, w tym eskalacja rywalizacji mocarstw światowych, angażująca w znacznym stopniu również UE i jej państwa, nakazuje podjęcie pilnych działań w kierunku wypracowania i wdrożenia nowoczesnego modelu wspólnoty wywiadowczej bezpieczeństwa UE. Poza wskazanymi wyżej powodami, należy zwrócić uwagę na fakt, że dużą część zagrożeń dla ładu światowego i bezpieczeństwa UE stanowią wydarzenia i zjawiska, w których kluczową rolę odgrywają zagraniczne służby specjalne i inne podmioty o charakterze niepaństwowym operujące metodami właściwymi dla wywiadów. Ich działania wymierzoną są zarówno w poszczególne państwa członkowskie Unii, jak również w Unię jako całość.

Skuteczna obrona przed nimi wymaga sprawnego narzędzia na poziomie ponadnarodowym, które byłoby w stanie synergicznie połączyć i zharmonizować potencjał i aktywności instytucji UE oraz państw członkowskich. Potrzebuje nowego spójnego i integralnego modelu wspólnoty wywiadowczej, opartego o pełną i dojrzałą architekturę instytucjonalną, zbudowaną na solidnych fundamentach w postaci centralnego organu wywiadowczego "zapewniającego optymalizację wykorzystania informacji i danych pochodzących z państw członkowskich oraz dostarczanych przez agencje i organy UE"².

Warto przy tej okazji odwołać się do przykładu NATO, które w 2016 roku przeprowadziło reformę systemu wywiadu i bezpieczeństwa, dostosowując instytucję do wyzwań i potrzeb współczesności. Zarówno przyjęta metoda prac nad nowym modelem, w których jako szefa Agencji Wywiadu miałem zaszczyt uczestniczyć w charakterze przewodniczący NATO Civilian Intelligence Committee, jak również wypracowany w efekcie model, mogłyby posłużyć jako źródło inspiracji dla nowego modelu wspólnoty UE.

Właściwym rozwiązaniem wydaje się powołanie niezwłocznie zespołu ekspertów oraz wyspecjalizowanych w tej materii polityków, którego zadaniem byłoby wypracowanie projektu takiego zinstytucjonalizowanego i sformalizowanego modelu europejskiej wspólnoty wywiadowczej, stanowiącego efektywne narzędzie obrony i przeciwdziałania współczesnym wyzwaniom i zagrożeniom dla bezpieczeństwa Unii Europejskiej.

¹ Więcej na ten temat w A. Gruszczak, *Perspektywy powołania służby wywiadowczej Unii Europejskiej*, w: *Meandry współczesnego bezpieczeństwa. Między regionalizacją a globalizacją*, pod red. A. Gruszczaka, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2018, s. 195 - 206.

² A. Gruszczak, ibidem, s. 197

Jest to treść referatu autora na Interenational Conference "Europe's Future. The perspectives of Contemporary Developments" Sibiu, 8 -10 May 2019, panel "The security and Defence of Europe". Grzegorz Małecki jest Prezesem Zarządu Fundacji Instytut Bezpieczeństwa i Strategii. Materiał pochodzi ze strony [Fundacji](#).